

Het staat nu vast: bijensterfte is een ramp

Bijen zijn belangrijke plantenbestuivers. Maar liefst 40 procent van de soorten wordt met uitsterving bedreigd.

Andere bestuivers: van boven naar beneden vleermuis, kolibri, vlinder en hommelmel.

Koos Biesmeijer

Voor onze voedselvoorziening is de bij van enorm belang. Maar de overleving van veel soorten loopt gevaar, net als die van andere plantenbestuivers. Gelukkig kunnen we er iets aan doen.

VAN ONZE VERSLAGGEVER BEN VAN RAAIJ

Anders dan in het klimaatdebat zijn er niet veel 'ontkenners', maar het staat nu ook vast: veel bijen, vlinders en andere bestuivers dreigen uit te sterven. En dat is een ramp, want zonder bestuiving komt de productie van de meeste soorten groenten en fruit maar ook van gewassen als koffie en palmolie in gevaar. En daarmee

een groot deel van de voedselvoorziening en de levens van honderden miljoenen mensen.

Een baanbrekend rapport, de eerste wereldwijde inventarisatie van bestuivers, werd vrijdag in Kuala Lumpur goedgekeurd op het congres van IPBES, het Intergouvernementele Platform voor Wetenschap en Beleid inzake Biodiversiteit en Ecosysteemdiensten van de VN. Dat is een in 2012 naar het model van het bekende klimaatpanel IPCC opgerichte organisatie met nu 124 landen-leden die de ontwikkeling van de biodiversiteit in kaart brengt.

Een van de co-voorzitters was hommelmelkenner Koos Biesmeijer, entomoloog bij Naturalis Biodiversity Center in Leiden.

Ja, je kunt dit goed vergelijken met een IPCC-rapport, zegt hij aan de telefoon vanuit Kuala Lumpur. 'Eigenlijk ben ik hier trotser op dan op een artikel in Science. Wij bieden de stand van zaken, in begrijpelijke taal, plus opties waarmee beleidsmakers aan de slag kunnen. Het is dus niet alleen een negatief verhaal. Dit is hoe we ervoor staan; nu is het aan de politiek.'

De resultaten liegen er niet om. Op basis van lokale studies in Europa en Noord-Amerika schat het rapport dat 40 procent van de 20 duizend ongewervelde bestuivers (vooral bijen, hommels, vlinders en andere insecten) ernstig met uitsterving worden bedreigd. Van alle gewervelde bestuivers (zoals vleermuizen en kolibri's) wordt wereldwijd 16 procent bedreigd.

De oorzaken zijn velerlei, zegt Biesmeijer, maar het merendeel ervan wordt veroorzaakt door de mens: veranderingen in landgebruik, de groei van de intensieve landbouw, het gebruik van bestrijdingsmiddelen (inclusief

de omstreden neo-nicotinoïden, die worden 'ingebouwd' in gewassen), invasieve exotische soorten, ziekten en parasieten, en klimaatverandering.

De gevolgen kunnen enorm zijn. Driekwart van alle voedselgewassen ter wereld en 90 procent van alle wilde planten zijn minstens ten dele afhankelijk van dierlijke bestuiving. Zo kan de cacaostruik (en dus chocolade) niet zonder twee soorten vliegjes. Tussen 235 en 577 miljard dollar (215 en 528 miljard euro) per jaar van de wereldvoedselproductie (en een flink deel van de biobrandstoffen) komt tot stand dankzij bestuivers, vier keer zo veel als 50 jaar geleden.

Biesmeijer was een van de tien hoofdauteurs van het rapport. Tachtig experts hebben er anderhalf jaar aan gewerkt. We hebben drie versies gehad met 10 duizend commentaren, zegt hij. 'Heel interessant om als wetenschapper te zien hoe beleidsmakers tot consensus komen. Over de 23 pagina's van de samenvatting hebben de delegaties van de 124 landen 20 uur vergaderd. Over elke punt en komma is onderhandeld. Maar de algemene houding was heel positief.'

Wat te doen om de achteruitgang te stoppen? 'We weten van sommige soorten en gebieden hoe de situatie is, van andere niet. Van vlinders weten we veel, van bijen bijna niets. Dat moeten we eerst in kaart brengen. Maar in het algemeen, hoewel er veel oorzaken zijn, moeten we toe naar een duurzame landbouw die biodiversiteit gebruikt in plaats van haar te vernietigen.'

Biesmeijer benadrukt dat er op allerlei niveaus actie kan worden ondernomen om bijen, hommels en vlinders te redden. 'Boeren kunnen biologisch gaan werken en minder chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken. Overheden kunnen groenstroken met wilde planten aanleggen, monocultuurlandbouw tegengaan en landschappelijke

diversiteit bevorderen. En als je in de stad woont kun je op je balkon planten zetten die fijn zijn voor bestuivers.'

Wat steeds duidelijker wordt, zegt Biesmeijer, is dat bescherming van biodiversiteit een deeloplossing is voor veel problemen. 'Bijen en vlinders zijn niet alleen mooi, ze verbinden ons door het maken van honing ook met ons voedsel en onze natuurlijke omgeving. Dit is een mooie manier om die verbanden duidelijk te maken. Dat is het verhaal dat we moeten vertellen.'